

Voltooid leven: zorg en zelfbeschikking

Jaap van Riemsdijk, LevensEinde Academie NVVE

Mijn leven is voltooid.
Ik verkijs de dood
boven verder leven.

Hè, wat ben je
weer gezellig.

Wet kwaliteit, klachten, geschillen zorg

Onder **goede zorg** wordt verstaan zorg van goede kwaliteit en van goed niveau:

- a. die in ieder geval veilig, doeltreffend, doelmatig en cliëntgericht is, tijdig wordt verleend, en is afgestemd op de reële behoefte van de cliënt,
- b. waarbij zorgverleners handelen in overeenstemming met de op hen rustende verantwoordelijkheid, voortvloeiende uit de professionele standaard, waaronder de kwaliteitsstandaard, bedoeld in artikel 1, onderdeel z, van de Zorgverzekeringswet, en
- c. waarbij de rechten van de cliënt zorgvuldig in acht worden genomen en de cliënt ook overigens met respect wordt behandeld.

Pact voor de ouderenzorg

- 2018: samenwerkingsverband van gemeenten, verzekeraars, zorgverleners, bedrijven en maatschappelijke instellingen om eenzaamheid bij ouderen te signaleren en te doorbreken, **goede zorg** en ondersteuning thuis te organiseren en de kwaliteit van de verpleeghuiszorg te verbeteren.
- Overheid stelde 180 miljoen Euro beschikbaar.

NB: In 2030 zijn er naar verwachting 2,1 miljoen 75-plussers.

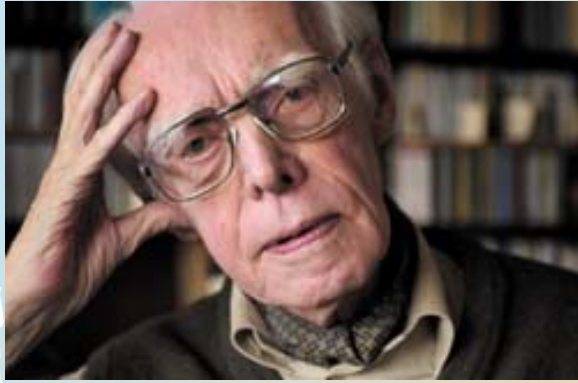
Hedy d'Ancona in Trouw, 25-02-2019:

Ik mis een punt dat veel ouderen zelf aandragen: zelfbeschikking over het levenseinde

Er zijn petitie's van ouderen geweest, er zijn onderzoeken: veel ouderen zijn voorstander van zelfbeschikking over het levenseinde.

Als ouderen pleiten voor zelfbeschikking, is de reactie: dat willen ouderen niet echt, ze zeggen het alleen maar omdat ze eenzaam zijn. Dan neem je ouderen niet serieus, vind ik.

Prof. Huib Drion
NRC 1991

“Het lijkt me aan geen twijfel onderhevig dat veel oude mensen er veel rust in zouden vinden als zij over een middel zouden kunnen beschikken om op een aanvaardbare wijze uit het leven te stappen op een moment dat hen dat –gezien dat wat hen daarvan nog te wachten staat- passend voorkomt”.

EUTHANASIEWET (2001)

Euthanasie mogelijk mits uitgevoerd door een arts als er een medische (geestelijke en/of lichamelijke) aandoening is en

- het een vrijwillig en weloverwogen verzoek is
- de patient uitzichtloos en ondraaglijk lijdt
- de patiënt is voorgelicht over zijn situatie
- als er geen redelijk alternatief mogelijk is
- er een 2e arts (SCEN-arts) is geraadpleegd
- als het medisch zorgvuldig wordt uitgevoerd.

Wet biedt géén mogelijkheden voor euthanasie bij lijden aan het leven

DEFINITIE VOLTOOID LEVEN

Het gaat volgens de Adviescommissie Voltooid Leven (2016) om mensen die

- veelal op leeftijd zijn
- geen levensperspectief meer zien
- een persisterende (blijvende) actieve doodswens hebben.

INITIATIEVEN VOOR WETGEVING

Burgerinitiatief Voltooid Leven van de groep Uit Vrije Wil (2010)

- 116.781 steunbetuigingen
- In 2^e Kamer behandeld, leidde tot instelling van Adviescommissie Voltooid Leven

Adviescommissie Voltooid Leven (Schnabel) (2014)

- Conclusie: Mensen met een voltooid leven hebben veelal een ***stapeling van ouderdomsklachten*** en kunnen geholpen worden binnen de euthanasiewet

INITIATIEVEN VOOR WETGEVING

Brief Kabinet Rutte II (Edith Schippers) (2016)

- Legt conclusie Adviescommissie Schnabel naast zich neer
- Kondigt nieuwe wet aan, maar kabinetsperiode eindigt

Initiatiefwet Voltooid Leven (D66 Pia Dijkstra) (2016)

- Vanaf 75 jaar
- Ondersteuning door een levenseindebegeleider
- Geen arts bij betrokken
- Wetsvoorstel wordt nog verder uitgewerkt

INITIATIEVEN VOOR WETGEVING

- **Regeerakkoord Kabinet Rutte III (2017)**
 - Presentatie *Manifest Waardig Ouder worden*
 - Kennis over de Euthanasiewet moet verruimd worden
 - Start onderzoek naar omvang doelgroep Voltooid Leven
 - Kamer kan daarna zelfstandig beslissen over initiatiefwet

Conclusie: voorlopig geen wet Voltooid Leven te verwachten

WELKE MOGELIJKHEDEN ZIJN ER?

Visie NVVE (nota vrijheid van sterven 2018)

- Autonome route
- Hulpverlenersroute
- Medische route.

AUTONOME ROUTE

- Zelfdoding is niet strafbaar
- Hulp bij zelfdoding is strafbaar (artikel 294 WvS)
- Het geven van *algemene informatie* is toegestaan.
- Niet toegestaan:
instructie, regie overnemen, middelen beschikbaar stellen

AUTONOME ROUTE

Handboek De Vredige Pil (Peaceful Pill Handbook)

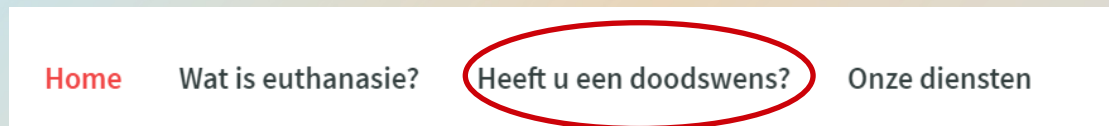
- Beschrijft alle methoden (zowel legaal als illegaal)
- Als gedrukt boek en als online-versie te koop
- Minimumleeftijd 50 jaar of ernstig ziek

AUTONOME ROUTE

NVVE

- Adviescentrum en op website NVVE:

Coöperatie Laatste Wil (CLW)

- Ontdekte Middel X (dodelijk conserveringsmiddel)
- Voorgenomen werkwijze is strijdig met artikel 294 WvS
- CLW blijft strijden voor legaal zelfdodingsmiddel

De Einder, Levensende counselors e.d.

- Advies en ondersteuning

HULPVERLEENERSROUTE

Zonder arts maar met hulp van een niet-medicus

- Nog niet mogelijk in Nederland (art 294 WvS)
- Zaak Albert Heringa bewijst dit
- Wetsvoorstel D66 biedt wellicht mogelijkheden

MEDISCHE ROUTE

Behandelvebod

- Geen terugkeer mogelijk naar een waardige levensstaat
- Gelegenheid om te sterven, ondanks dat terugkeer naar een waardige levensstaat mogelijk is.

Bewust afzien van eten en drinken

Versterven

Euthanasie bij stapeling van ouderdomsklachten

BEHANDELVERBOD

Instellen behandelverbod

- Geen nieuwe behandelingen
- Bestaande behandelingen afbouwen
- Stoppen met griep prik, pacemaker, levensverlengende medicatie
- Niet-reanimerenverklaring of –penning
- ACP (Advanced Care Planning)

Geeft de natuurlijke dood de ruimte

BEWUST AFZIEN VAN ETEN/DRINKEN

Bewust afzien van eten en drinken

- Voorwaarden: sterke wil en zwak gestel
- Moet medisch begeleid worden door een arts
- Overlijden kan 5 tot 15 dagen duren
- Dit kan letterlijk ook 'afzien' zijn

Versterven

- Patiënt wijst eten en drinken af
- Geen astronautenvoedsel meer toedienen

EUTHANASIE

Euthanasie op basis van *stapeling van ouderdomsklachten*

- Wordt sinds 2011 binnen de Euthanasiewet uitgevoerd
- Patiënt heeft meerdere niet-levensbedreigende medische kwalen
- Patiënt ondervindt hiervan veel ongemakken
- Bij elkaar opgeteld wordt dit ervaren als ondraaglijk lijden
- Hoe hoger de 'stapel' hoe meer kans op euthanasie

HOE STAPEL JE ?

Zintuigen

- Horen, zien, ruiken, proeven, voelen, huid

Eten en drinken

- Slikken, slokdarm, maag, darmen, lever, nieren, incontinentie, obstipatie

Zuurstof

- Longen, kortademigheid, astma, hart

HOE STAPEL JE?

Motoriek

- Spieren, gewrichten, stijfheid, evenwicht, reuma

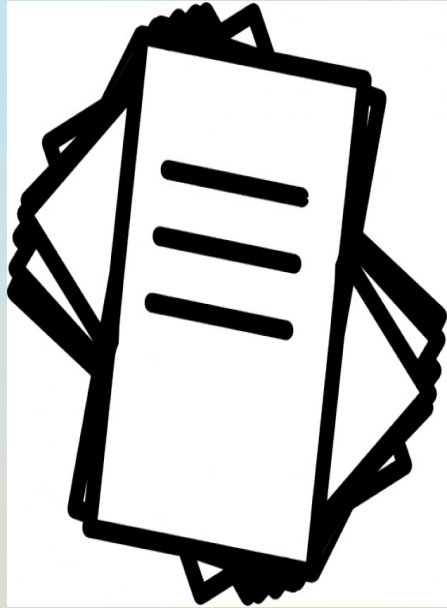
Geestelijk/social

- Decorumverlies, verlieservaringen, geheugenverlies, afnemen geestelijke veerkracht, sociaal isolement, maatschappelijk isolement, afhankelijkheid, zorgbehoefstig

Overige aandoeningen

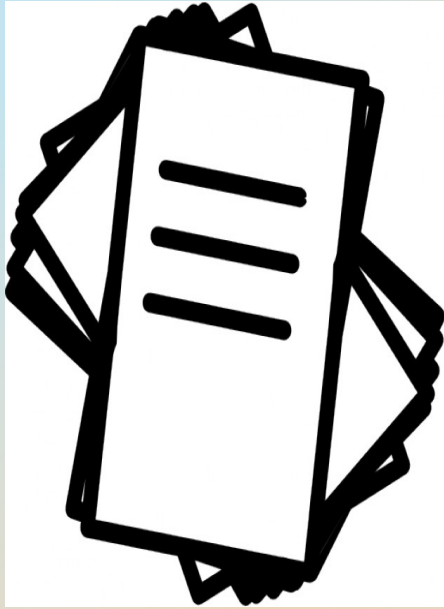
VOORBEELD STAPELING

Incontinentie

- Gêne (decorumverlies)
- Angst voor 'ongelukjes'
- Durft huis niet meer uit
- Niet naar theater, bioscoop, verjaardagen
- Sociaal isolement
- Eenzaamheid

VOORBEELD STAPELING

Slecht zicht

- Kan geen krant, boeken en tijdschriften meer lezen
- Kan geen tv meer kijken
- Kan geen hobby's meer uitvoeren (b.v. leesclub, wandelen, fietsen)
- Wordt afhankelijk van anderen
- Niet meer naar theater of bioscoop
- Niet meer in gezelschap kunnen verkeren
(wie zegt wat?) (sociaal isolement)

EUTHANASIE BIJ STAPELING

Verzoek bij behandelend arts indienen

- Goed motiveren, liefst schriftelijk
- Het lijden moet centraal staan
- Artsen kunnen weerstand hebben (niet levensbedreigend)
- Levensindekliniek inschakelen bij niet meewerken arts
- Maak gebruik van inzet Adviescentrum NVVE bij opstellen euthanasieverzoek

EUTHANASIE BIJ STAPELING

Valkuilen

- Doet u zich niet beter voor dan u zich voelt
- Leg vooral uit wat je niet meer kunt
- Blijf bij uzelf en uw eigen lijden
- Geen uitstel vragen ivm komende geboorte, huwelijk e.d.

Wat kan NVVE voor u betekenen?

- Adviescentrum
- Wilsverklaringen
- Spreekuren wilsverklaringen
- Regiobijeenkomsten
- Digitale nieuwsbrief
- Kwartaalblad Relevant

Lidmaatschap NVVE

- Kost € 22,50 per jaar (tot 1-1-2020 € 17,50)
- Alle diensten zijn dan gratis.

Vragen?

Website www.nvve.nl

[Home](#) [Wat is euthanasie?](#) [Heeft u een doodswens?](#) [Ledenadviesraad](#) [Onze diensten](#) [Over ons](#) [Lid worden](#) [Mijn NVVE](#)   [Contact](#)

 Bij ieder leven hoort een waardig einde

[Word lid](#) [Wilsverklaringen](#) [NR Penning](#)

Agenda
Symposium - Euthanasie bij dementie
donderdag 29 november, 9.45 - 16.00

[Bekijk](#) [Agenda overzicht](#)

Wie straks de regie in handen wil hebben, moet dat nu al regelen. Daar kunnen wij u bij helpen.

[Meer informatie](#)

Lid worden van de NVVE

- ✓ Steun bij wilsverklaringen
- ✓ Informatie regelgeving euthanasie
- ✓ Advies bij uw euthanasievraag

[Het lidmaatschap van de NVVE](#)